Aan-de-wind in blauw en groen

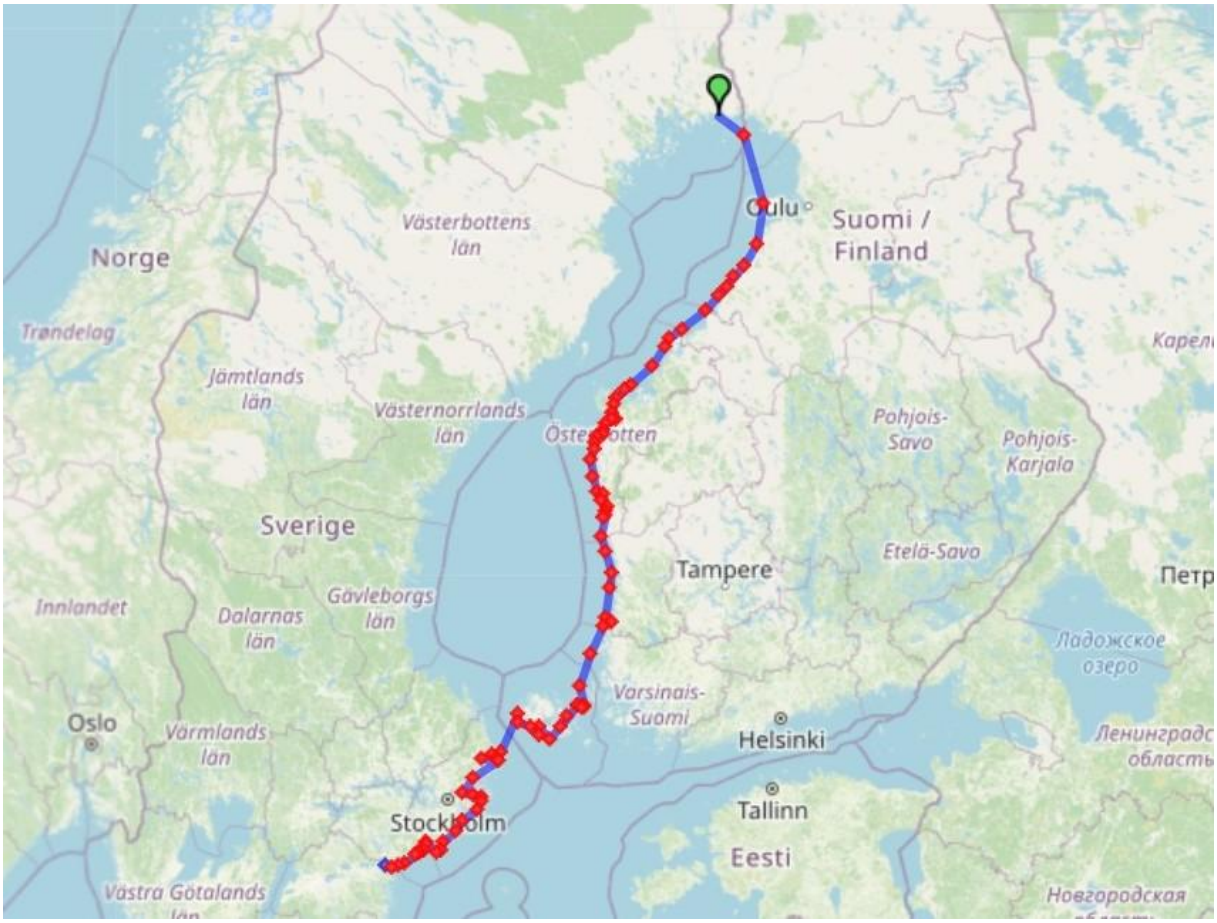
Norge
Västerbottens
län
Oulu
Suomi /
Finland
Trøndelag
Jämtlands
län
Västernorrlands
län
Pohjois-
Savo
Pohjois-
Karjala
Sverige
Etelä-Savo
Tampere
Innlandet
Dalarnas
län
Gävleborgs
län
Ладожское
озеро
Varsinais-
Suomi
Oslo
Värmlands
län
Helsinki
Tallinn
Stockholm
Eesti
Västra Götalands

Color Fantasy

We staan in de terminal van de *Color Fantasy* en kijken door de beregende ramen naar de skyline van Kiel. Geen aanblik die je absoluut moet hebben gezien; rommelig, bijna uitsluitend nieuwbouw. De wonden van de Tweede Wereldoorlog zijn weliswaar geheeld, maar de schoonheid die de stad ooit moet hebben gehad is niet teruggekomen. Voor ons langs trekken drommen mensen richting de kaartcontrole. Ze passen goed bij wat we buiten zien, een vrouw in joggingbroek met een jengelend kind op de arm, een oude onzekere man met lange grijze sliertharen en wandelstok, veel dikke, traag kauwende mensen; bijna iedereen met de lege blik die bij massatoerisme hoort, kortom, veel wachtend protoplasma. We verplaatsen ons massaal en Heidi en ik zijn geen uitzonderingen. Is onze eigen leefomgeving niet voldoende meer voor een bevredigend leven? Hebben we steeds weer nieuwe prikkels nodig om de verveling te verdrijven, om het vol te houden? Toerisme als oplossing voor een bestaan dat urgentie en richting mist.

Ik zie het allemaal aan met mijn noise cancelling hoofdtelefoon op. Hij doet meer dan alleen maar ongewenst geluid cancellen. Hij cancelt de hele buitenwereld. Roderick Williams zingt de *Four poems by Fredegond Shove* van Ralph Vaughan Williams met Iain Burnside aan de piano - *The ships like evanescent hopes vanish away*. Zó Engels, zo verzachtend, zo ongelofelijk mooi gedaan – een klein kwartier elders, ver van deze wereld, en je kunt er weer tegenaan.

Het schip heeft zich losgemaakt van de kade en vaart statig richting open zee. Op enige afstand zien we tussen de regensluiers door een jacht. De koers lijkt Zuidoost, misschien wel richting Heiligenhafen - vier jaar geleden liepen wij daar binnen met een zware onweersbui op de hielen. In de centrale hal wisselen chique winkels, bars en restaurants elkaar af, alles even protserig en met veel nep-goud en -zilver gedecoreerd. Heidi koopt een schitterende

trui. Ze heeft hem niet nodig, maar schoonheid heeft geen prijs! Uit krenterigheid hebben we een kleine binnenhut zonder ramen geboekt. Gelukkig wel overal spiegels, wat een aanval van claustrofobie voorkomt. Straks á la carte eten in een restaurant met uitzicht op zee – dat dan weer wél.

We worden opgewacht door een klein leger obers, keurig in het zwart met witte overhemden. Ze leiden ons uiterst vriendelijk maar ook zeer efficiënt door het driegangenmenu. De *beekridder* (arctic char), met een garnering van olijven en fijne ratatouille, heeft niet voor niets geleefd! De stoelen rond de tafeltjes staan zoveel mogelijk naar de enorme panoramaramen gericht. Zo ook de onze, waardoor we uitzicht hebben op het imposante kielzog van onze *Fantasy*. We passeren een middelgrote tanker en zien Samsø aan bakboord voorbij glijden. Een snelle blik op mijn Navionics-app leert dat we met ruim negentien knopen voortjakkeren richting Oslo. Op onze eigen *Juni* vraagt dit soort schepen altijd om speciale aandacht. Soms kun je er voorlangs, maar dat zorgt bijna altijd voor geknepen billen. Nu tafelen we rustig na, met voor mij een koffie met Hag en een fijne cognac.

Tegen het einde van de nacht word ik voor de zoveelste keer wakker. Het schip rolt licht, traag en massief, maar onmiskenbaar. Bij elke rol gaat er een lichte trilling door het schip. Mijn kooi ligt dwars op de vaarrichting (Noord). De flauwe koelte komt uit het Westen; daarvan kan het niet komen. Maar toch rol ik, steeds iets zwaarder op mijn zij en dan weer terug. Misschien een oude deining, of een nieuwe, vanaf de oceaan - een die is overgebleven van de stormachtige wind die er gisteren stond, of een die een nieuw lagedrukgebied aankondigt en alvast verhaalt van wind en golven. Ik vraag mij af wat de *Capsize Screening Formula* (sailboatdata.com) voor dit schip zou opleveren. Voor oceaanwaardige zeiljachten moet deze berekening (CSF = Beam/Disp (cubic ft)^.333.) een waarde van minder dan twee opleveren. Hoe groter de breedte en lichter de boot, des te groter het gevaar van kapseizen. Gek genoeg is in deze definitie geen plek voor de hoogte van het zwaartepunt. Je zou toch verwachten dat bij een bepaalde breedte en waterverplaatsing een hoog zwaartepunt het risico van omslaan vergroot. Onze *Fantasy* is zeer hoog en heeft geen kiel met ballast zoals een zeiljacht. Bij welke slagzij zal zij doorschieten en omslaan? Het is vier uur in de nacht. Ik hoor te slapen. Houd hiermee op! (later laat Microsoft Copilot weten dat een modern cruiseschip wel tot vijfendertig graden slagzij kan maken voordat er gevaar op omslaan ontstaat.)

Om 10.00 uur wordt duidelijk dat er gasten zijn die vanmiddag gelijk weer terugvaren naar Kiel. Zij worden uitgenodigd om als eersten van boord te gaan. Er staan bussen klaar voor een snelle rondrit door Oslo (een vriendelijke Noor leert ons dat je het uitspreekt als *Oesjlo*). Uiterlijk om 13.40 uur weer melden, is het dringende bericht. Nog geen vier uur voor een bezoek aan Noorwegen, waarin ongetwijfeld ook nog tijd moet worden gevonden voor een lunch. Wat bezielt de mensen toch! Wíj hebben alle tijd – drie maanden, om precies te zijn – en gaan als een van de laatsten van boord. De eerste zeereis van dit jaar zit erop.

Perämeri

In het Noordwesten kleurt de avondhemel oranje-blauw. De wind en regen van vanmiddag zijn Zuidwaarts weggetrokken. De matige Noordenwind brengt koele lucht van boven de poolcirkel, hier maar ruim honderd kilometer vandaan. Binnen is het gerieflijk dankzij de electrische waaierkachel en een kop geurige goede nachtrust-thee. Het haventje van *Norrkust Marina* kan de vergelijking met Nederlandse jachthavens op geen enkele manier aan. We liggen aan een drijvend ponton waarvan vele planken ontbreken. Het is maar goed dat het 's nachts niet donker wordt, want je zou absoluut je benen breken. De stroom wordt aangevoerd door enkele lange losliggende verlengsnoeren. Water kan je halen bij een kraan elders in de haven. Een van de singels van de immense kraan - goed voor tachtig ton - hangt los te zwieren in de wind. Wee de ongelukkige die niet goed oplet en een zwieper krijgt. Het zou een oorvijg opleveren die z'n weerga niet kent. Aan de overkant van de haven ligt een klassiek gelijnde 36-voeter van een oude man uit Australië. Hij komt elke zomer vanuit de andere kant van de wereld om hier te varen, in de stilte. Het Zuidelijke gedeelte van de Botnische Golf en de Oostzee vindt hij te druk. Ik houd wijselijk mijn mond over het Nederlandse IJsselmeer en het haventje van Vlieland in het hoogseizoen. Dat moet voor hem de hel op aarde zijn. Op een onzichtbare Duitser met een veel te hoge en korte Colin Archer na zijn er verder geen gasten.

De eigenaar van de marina, Stefan, is een kleine magere man van halverwege de veertig. Onverzorgde baard, sjofel uiterlijk, nauwelijks oogcontact als je met hem praat, kort van stof maar niet onvriendelijk. Ons emailcontact over het zandstralen van de ijzeren kiel paste helemaal in het beeld. Hij mailde uitsluitend als hém dat uitkwam of als hij iets van ons moest weten. Als ík iets vroeg - bijvoorbeeld over de manier waarop hij zou zorgen dat alleen de kiel gezandstraald zou worden en niet ook, per ongeluk, de houten romp waar hij aan hangt - dan kreeg ik geen antwoord of, in het beste geval, pas weken later. Uiteindelijk heb ik het opgegeven en bedacht dat je vast wel weet wat je doet als je mag werken voor de Finse kustwacht. En inderdaad, het resultaat ziet er overtuigend uit. Alles in een dikke laag *Jotamastic* epoxy. De kiel-rompverbinding - die ik altijd zeer nauwlettend in de gaten houd; inwatering is dé killer van een houten boot - heel netjes meegenomen. De verantwoordelijke voor dit moois, een oudere haveloze man met scheve tanden, straalt van trots als hij het ons laat zien. Intussen bewaakt Emma, een jonge vrouw van rond de dertig met een forse lippiercing, zwarte ogen en een lijkbleek masker, het kantoor en de planning. Uiteindelijk werd zij de trait-d'union tussen Stefan en mij – zij reageert wél meteen op mail en vragen. Zij weet ook wat meedenken betekent. Als ik anti-fouling bestel, dan doet zij er voor de zekerheid een roller en een bakje bij. En dan hebben we natuurlijk Steve nog, de corpulente ex-eigenaar van de marina. Hij zou vorig voorjaar al stoppen met werken, maar besteedt zijn dagen nog steeds als machinist van zijn enorme fallus, het monster dat tachtig ton kan tillen. Het heeft er alle schijn van dat Emma en Steve de marina runnen. Stefan heeft voor cash gezorgd en wordt daarom met alle egards behandeld. Voor Steve heeft de verkoop van zijn levenswerk onder andere een enorme glanzend-witte speedcruiser opgeleverd.

Op 13 juni is de boot eindelijk vaarklaar. We vertrekken onder een melkblauwe hemel richting Selkä-Sarvi, ruim 23 zeemijl naar het Zuidoosten. Net als in andere jaren moet ik over een drempel heen; de haven is veilig en vertrouwd, de zee is leeg en koud – onherbergzaam, zeker hier. De Zuidwesten wind komt van ver achter de horizon en heeft alle gelegenheid gehad om af te koelen boven het koude water van de Perämeri. Ondanks de uitbundig schijnende zon, komt het kwik niet boven de vijftien graden. De gevoelstemperatuur ligt belangrijk lager. De boot loopt weer als vanouds: ze stuurt als een Bruynzeel Valk op het Sneekermeer; licht op het roer, de autohelm heeft geen kind aan haar. Wij lunchen met warme thee en crackers met Camembert. Als ik om mij heen kijk, zie ik een groots decor van schuivende panelen, donkergroene scheren met daartussen grote stukken open water, schitterend en blikkerend in de lage zon. Wat een waanzinnig voorrecht om hier te kunnen varen!

Selkä-Sarvi werd tot rond 1850 semipermanent bewoond. ’s Zomers viste men op zalm en haring. ’s Winters, als het eiland per slee te bereiken is, zochten de vissers de vaste wal op en sleten hun lange donkere dagen in soberheid. Ik vermoed dat ze evangelisch-Luthers waren, zoals bijna alle Finnen in die tijd. Geen getob over hedendaagse zaken als geluk, persoonlijke groei en individualiteit. Er moest worden gegeten en gebeden. Ik las vanmorgen in *Trouw* dat uit onderzoek is gebleken dat gelovige mensen zich gelukkiger en meer tevreden voelen dan atheïsten, ook als ze minder welvarend zijn en dus minder kunnen uitgeven aan vertier. Het verbaast mij niet. De moeite die atheïsten moeten doen om een fijne plek te vinden in onze complexe en onbarmhartige wereld leidt maar al te gemakkelijk tot uitputting en teleurstelling. Geloof en werk, en je zingevingsprobleem is in één keer opgelost. Ik ben een kind van mijn tijd en geloof niet. Ik leid dus ook onder de nooit aflatende zoektocht naar betekenis. Toch zijn er van die spaarzame opklaringen die het donkere wolkendek breken. Eén daarvan is natuurlijk de kunst. Op onze reis per trein naar het hoge Noorden, bezochten Heidi en ik een voorstelling in het spectaculaire muziektheater van Oslo - moderne dans met live muziek van Webern en Stravinsky. Vriend Harry’s motto *life without art is eh….* onderschrijf ik van harte! Maar meer nog dan kunst heeft de natuur de gave om je te verzoenen met de betekenisloosheid van het bestaan. De eindeloze wouden van Lapland en de lege subarctische zee laten je voelen hoe klein je bent, slechts een miniem onderdeel van een alomvattend geheel en dat dit – gek genoeg misschien – goed is.

Twee dagen later zijn we op weg naar Marjaniemi op Hailuoto. De wind fluistert uit het Noorden; we waggelen *goose winged* met een magere vier knopen richting het Zuiderkruis. De zee is leeg, de lucht is blauw. We zijn wat ondertuigd - eigenlijk zouden we de spinnaker moeten hijsen - maar daardoor heeft de Windpilot net genoeg wind over dek om te kunnen sturen. We maken koffie, eten warme soep en crackers, drinken thee, doen dutjes en kijken om ons heen. Zo rijgen de uren zich aaneen. Het lijkt alsof we in het Westen land zien, maar dat kan eigenlijk niet. De lage heuvels achter Luleå liggen ruim 70 zeemijl verder. Misschien zijn het wolkenslierten die net boven de horizon uitkomen. Ik kan met mijn ogen dicht de koers controleren. Het koele windje op mijn rechterwang vertelt mij dat de windvaan de boot ten opzichte van de wind goed op koers houdt. De zon op mijn voorhoofd fungeert als kompas. Uiteindelijk verschijnt Hailuoto aan de horizon; een spierwitte vuurtoren breekt de dromerige diepgroene kustlijn. Ik houd al van dit eiland voordat ik een voet aan wal heb gezet. De ingang van de haven is goed bebakend maar bijzonder nauw en ook niet al te diep. Bij een flinke Westenwind kom je hier niet gemakkelijk zonder kleerscheuren in of uit. We zijn de enige gasten in de haven; alleen een paar campers op de kade.

Op een stenig binnenpiertje broedt een kleine kolonie visdiefjes. Als ze lopen, dan ogen ze een beetje lomp, met hun korte poten. Visdiefjes horen te vliegen, flitsend, acrobatisch - en dodelijk als ze als een speer in zee duiken naar een nietsvermoedende vis. Met dikke jassen aan zitten we in de kuip en genieten van de omgeving en een low-alcohol biertje.

No Russians

Ik lig in mijn kooi. Officieel is het een tweepersoonsbed maar alleen de persoon die aan de buitenkant tegen de romp aan ligt heeft voldoende ruimte. De ongelukkige aan de binnenkant ligt direct onder de kuipvloer, waar je net zoveel ruimte boven je hoofd hebt als een overledene in een eenvoudige 6-ep (eiken print) kist. Wij gebruiken deze slaapplek daarom als hondenkooi voor mij alleen – het bed in de voorpiek waar Heidi slaapt is wel hoog maar niet breed genoeg. In onze fantasie hebben we het interieur al vele malen ingrijpend verbouwd, maar het echte leven is weerbarstig en kostbaar. Ik hoor Heidi opstaan en koffie zetten. Meestal is dat het teken dat ik mij nog voor een laatste keer mag omdraaien, maar vandaag willen we voor de ergste regen en wind uit vertrekken naar Inre Bergskär.

Al heel snel moet het eerste rif erin. Gereefd grootzeil en werkfok stuwen de boot gezamenlijk op rompsnelheid door het donkere water. Het regent zachtjes. De bossen op de scheren hebben hun stralende groen ingeruild voor een grauwgrijze sluier – het is een graad of tien. Terwijl Heidi koffie zet en ik op het kompas tuur, drijven mijn gedachten af naar dagen geleden. Waar waren we op dinsdag, op woensdag, op donderdag, op vrijdag? Selvä-Sarvi, Marjanimie, Pikku-Mansikka - ik pieker maar ik kan het niet volledig terughalen. Ik voel een ongelovige glimlach op mijn gezicht. Pas een paar dagen geleden en nu al verdwenen in de waas van het verleden. We zoeken naar boeien waarvan sommige de naam niet waard zijn. Ik vergis mij in een West-kardinaal, gelukkig zonder gevolgen (“je hebt twee soorten schippers, degenen die al eens op een steen zijn gevaren en degenen die dat nog gaan doen”). De scheren schuiven als schimmen voorbij. Intussen is de koffie op. Heidi kan het lijstje ook niet completeren. Pas uren later komt het toch nog: Raahe, de haven met die prachtige kerk van donker grijs-rood graniet en het lichte interieur, muren met een zweem van lila. De perfect gestemde piano klinkt hemels – geen Bechstein of Steinway maar een gewone Yamaha. In de luwte van een eiland varen we een stukje terug waardoor we een comfortabele plaspauze creëren. We denken hardop na over de dagen die voor ons liggen; voorlopig eindigt onze horizon in Vaasa. We discussiëren serieus over de vraag of het nu maandag is of dinsdag - *het was Raahe, nota bene, waar we ’s avonds onder toeziend oog van de Verlosser een celloconcert hebben bijgewoond.* De telefoon moet uitkomst brengen: het is maandag. De geest richt zich op wat wél belangrijk is, de wind, de beschutting van de haventjes, de regen, diepte en diepgang. We kruisen op tegen de wind zoals je met een *zestienkwadraad* op Loosdrecht zou doen: fok los, oploeven, overstag, fok flink doorhalen, en weer en weer en weer, allebei aan een kant, om de beurt sturen.

Het haventje ligt prachtig beschut, niet alleen tegen de Zuidenwind van nu maar ook tegen de Noordenwind van morgen - de regen zet nu goed door. Een man van mijn leeftijd in een oude Peugeot ziet mij hannesen met de electriciteitskabel, stapt uit en wijst mij de weg. Op mijn vraag “do you speak English” schudt hij zijn hoofd. Ik kan kiezen tussen Fins of Zweeds maar het wordt met handen en voeten en toch een heel klein beetje Engels. “All okay” en met nadruk: “no Russians!”, gevolgd door een olijke vette lach.

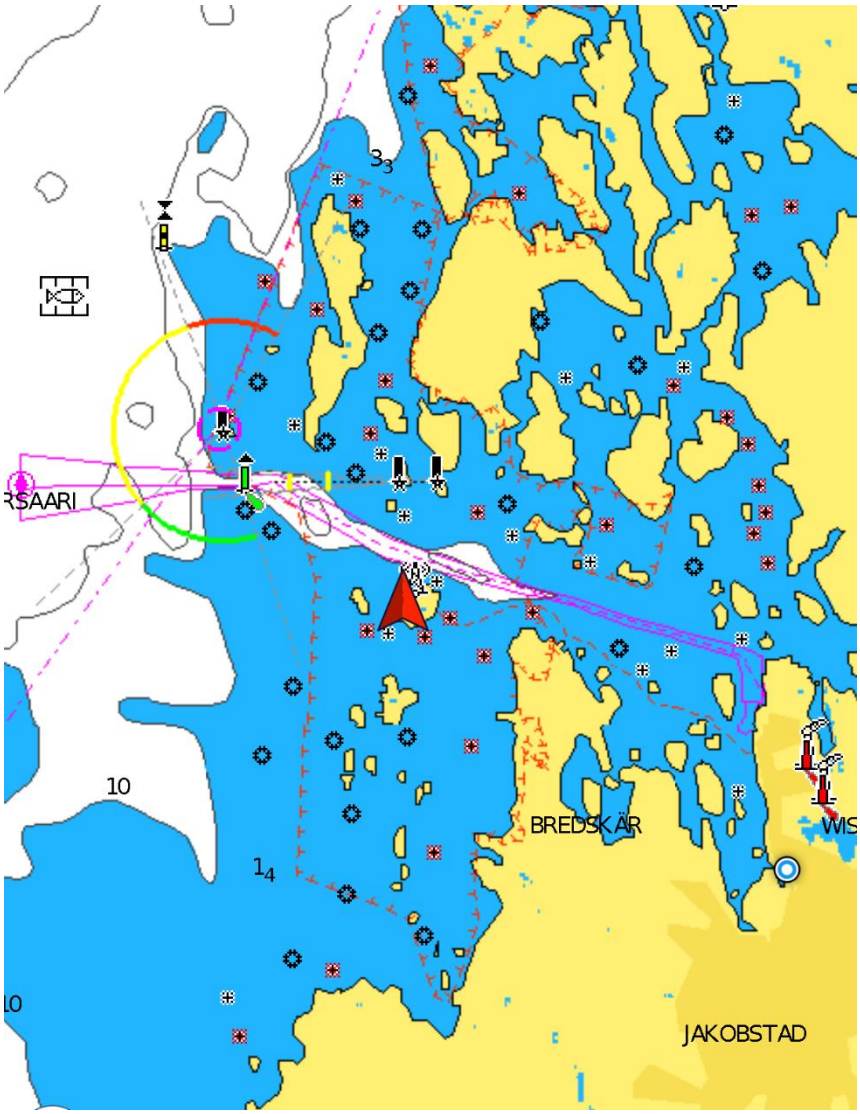

Vandaag vertrekken we onder een breed wolkendek richting Mässkar, een voormalig loodseiland aan de buitenkant van de scherenkust ten westen van Pietersaari. De wind zal in de loop van de dag aantrekken tot 20 knopen NNO. In de nacht en daarna verder tot 25 kopen N. We bekijken de kleine haveningang die naar het Noordwesten vrijwel open ligt. De *directe* golfslag zal zeker geen problemen opleveren. Het betonnen piertje waaraan wij liggen dekt de haveningang redelijk af bovendien is de windbaan naar het Noorden slechts een halve mijl lang. Maar wat te denken van de deining van zee die om de zuidpunt van het eiland Risknösen zal afbuigen, in de richting van ons haventje. Wat zal er aan onze steiger over zijn van de zeegolven van zeker twee meter hoog? Ik denk terug aan een zeer ruige nacht in Dirhami in Estland. Golven die waren geboren uit een forse zes Beaufort krulden zonder scrupules om de wijde havenmond richting ons hulkje. De boot haalde en gierde aan haar landvasten als een panikerende volbloed. We konden niet in de kajuit staan zonder onszelf goed vast te houden. Deze haveningang is veel nauwer en de deining zal worden gebroken door ons piertje. Maar de windhoek is kleiner. Ach, dit alles is maar theorie; op zijn best een, zoals de Engelsen zo mooi kunnen zeggen, *educated guess*. Ook als je, zoals ik redelijk wat ervaring hebt met varen, havens, wind en golven, is het moeilijk om een nieuwe situatie vooraf goed in te schatten. Het oordeelsvermogen van de mens is waardevol maar beperkt. Morgen rond deze tijd weten we meer.

Het vermogen tot oordelen houdt mij bezig. We doen het elke dag en over een enorme variëteit van onderwerpen, ook maatschappelijke, politieke. Rudger Bregman beschreef in zijn “De meeste mensen deugen” overtuigend dat mensen eerst en vooral sociale wezens zijn, gericht op samenwerking in hun eigen sociale groep. Je wilt ergens bij horen, je wilt

meedoen en hebt daar offers voor over. Maar wat betekent dit voor het vermogen om te oordelen, om zelfstandig tot inzichten en overtuigingen te komen, om claims van anderen – leiders – op hun merites te beoordelen? Ik denk aan de NAVO-top die besloot tot drastische verhoging van de uitgaven voor defensie. Ik denk aan het Israëlisch-Palestijns conflict. Ik denk aan het klimaatvraagstuk. Wie van ons kan *zélf*, los van wat we allemaal in koor roepen, mee-resonerend op onuitgesproken onderbuikgevoelens, beoordelen wat nodig en verstandig is? Wat moeten we denken van het oordeelsvermogen van een kuddedier?

De ochtend dient zich aan: somber, winderig en koud. De maximumtemperatuur zal vandaag de tien graden Celsius niet halen. De boot ligt aan lange lijnen met rubberen schokbrekers. Ons betonnen piertje is een hogerwal. De berken op de kant brengen relatieve luwte. Ik lig vriendelijk te rollen in mijn kooi. Als ik buiten kijk, dan zie ik fikse deining naar binnen rollen, maar de overkant van de haven loopt langzaam uit het water omhoog. Daardoor kaatsen de inlopende golven maar gedeeltelijk terug in onze richting. Na het ontbijt bestudeer ik de kadernota 2026 van de Gemeente Hollands Kroon – ik verbaas mij over mijzelf: zodra ik mij ergens mee ga bezighouden, waarmee dan ook, ontstaat er een verbinding, een behoefte om mee te doen en deel te nemen. Ik prijs mijzelf gelukkig. Na de koffie volgt de evaluatie van ons besluit om op Mässkar te overnachten: geslaagd, inschatting van de deining in de haven correct gebleken – oordelen op basis van *eigen* ervaring en expertise is niet kansloos. We brengen een flink deel van de dag door in ons deinende scheepje. Als we ’s avonds eten in het eenvoudige hotel – er wordt speciaal voor ons gekookt, want er zijn verder geen gasten – dan zitten we onstabiel op onze stoelen. De rollende boot is inmiddels ons nieuwe normaal. Het oordeelsvermogen van de mens mag dan misschien beperkt zijn, zijn aanpassingsvermogen is fenomenaal!

Havens en kerken

Er geldt een stormwaarschuwing Noord tot Noordwest *severe gale* met gemiddelde windsnelheden van 40 tot 48 knopen. Volgens *Windy* zullen de golven vannacht een hoogte bereiken van bijna vier meter. Dat is fors voor een binnenzee, maar ze hadden nog hoger kunnen zijn als de wind Noord tot Noordoost was geweest.

Wat zou een zee zijn zonder haven? We liggen in Vaasa, hemelsbreed nog geen tien zeemijl landinwaarts. De scheren breken de golven en een flink deel van de wind. Het zal hier vannacht naar verwachting niet boven de zeven Beaufort uitkomen. De regen valt gestaag, al de hele dag. We liggen aan de gastensteiger, met de kont op de wind. In de vlagen wordt onze meerboei helemaal onder water getrokken, maar daardoor zorgt dit systeem ervoor dat we keurig meeveren op de uitschietende wind. Met veel wind is een boei verre te verkiezen boven een steigertje met korte landvasten! Eerder gebruikten we de elektrische waaierkachel om warm te blijven. Nu het behalve koud ook nat is, is het de beurt aan de dieselkachel. Vrijwel geruisloos blaast hij op twee plaatsen in de kajuit heerlijk warme en droge lucht naar binnen. Aan lei staat een raampje op een kier. Buiten is het elf graden Celsius, hier binnen twintig. Ooit schreef ik dat de Oostzee en Botnische Golf een mild klimaat hebben, veilig achter de hoge rug van Noorwegen. En zo is het ook. Maar in de afgelopen weken hebben we een ander gezicht gezien. Het is koud - iedereen klaagt erover - en ook nat en vaak winderig. De top van de sinusvormige straalstoom ligt boven de *Perämeri* en voert onophoudelijk depressies aan.

Eergisteren viel mijn oog op een wat oudere HR 36 die enkele boeien verder aanmeerde aan de gastensteiger. Aan dek een SUP langs de zeereling. Die combinatie opende een luikje, maar waar naartoe? Toen ik even later de schipper zag, wist ik het meteen: Petteri, de Fin met zijn superzoute viskuitmayonaise, motorkettingzaag en vriendelijke, welbespraakte vrouw Seija – vorig jaar augustus net als wij voor anker op een warm en zonnig eiland voor Luleå. De zee is vrijwel leeg, ik ken maar één Finse man, en díe kom ik hier tegen. Het weerzien is van korte duur, want hij is op doorreis naar Turku. Maar onder het genot van een stevig glas Jamaicaanse rum - geen vraag, het wordt gewoon neergezet; echte mannen, die Finnen - deelt hij graag wat van zijn kennis met mij over de tocht naar het Zuiden. Een klein uur later verlaat ik enigszins onstabiel zijn schip. Nu ligt hij hopelijk in Kristiinankaupunki te schuilen voor de storm. Telefoonnummers uitgewisseld voor een rendez-vous ergens in de Ålandregio.

En wat is een zeehaven zonder kerk, de plek waar je kunt bidden voor een behouden vaart en wordt getroost als je man of kroost niet is teruggekomen van zee? Want zo is het: de zee geeft en neemt, net als de schepper. In de *Vaasan Kirkko* wordt een concert gegeven. Erica Nygård en Niels Burgman spelen de Sonata da Chiesa van Frank Martin. Het ingetogen en tegelijk complexe weefsel van klanken voert mij weg van de waan van de dag, verlicht mij. Tegen het einde een fantastisch opgebouwd crescendo - de fluit met heel hoge aangehouden noten, het orgel met dingende akkoorden die als geluidsschermen in elkaar

overgaan, steeds klemmender, op weg naar een bevrijdende oplossing. De kerk muisstil tot ruim nadat de laatste klanken in het universum zijn verdwenen. Veel dichterbij het goddelijke kun je niet komen. De volgende dag heb ik meerdere uitvoeringen op Spotify beluisterd. Er waren prachtige bij, maar geen daarvan had de zeggingskracht en onontkoombaarheid van de onze in de Vaasan Kirkko.

Vaasa heeft meer dan een imposante kerk. De huidige stad is in de plaats gekomen van de oude die, als hij niet was afgebrand, wat verder landinwaarts had gelegen. Zoals veel havenplaatsen in het Noorden van Scandinavië, werd ook Vaasa na de laatste ijstijd steeds lastiger per schip bereikbaar - door de terugverende aardkorst. De nieuwe stad is modern, ruim en zelfs wat mondain. Men heeft kosten noch moeite gespaard, en heeft kennelijk ook geld genoeg. Zo huist de elektriciteitsmaatschappij in een fraai gebouw aan de Variselkä Kråkfjärden – direct uitzicht op het schitterende scherenlandschap en op slechts vijf minuten lopen van het centrum.

Om een bijdrage te leveren aan het uiterlijk van de stad heeft men de meest in het oog lopende elektriciteitsmast in de vorm gegoten van een getordeerde roestvrijstalen toren. Ook op de andere masten die in het zicht van de stad staan heeft men zijn best gedaan. Ze hebben het profiel van kerkbogen en zijn opvallend diepblauw geschilderd. Ze passen wondermooi in het weidse landschap. Ik moet denken aan mijn eigen gemeente. Wij komen niet veel verder dan een rijtje armzalige bomen ter camouflage van een gigantisch, lelijk en zeer zichtbaar datacentrum. Dat is jammer, want wat meer aandacht voor het uiterlijk van onze leefomgeving en wat minder voor efficiency, doelmatigheid en kosten, zou veel mensen goed doen. We zouden trots zijn in plaats van mopperen. We zouden mee- in plaats van tegenwerken.

Later zijn we op weg naar Kristiiankaupunki. De storm heeft plaatsgemaakt voor heel licht weer. In de richting van de zon laat de zee zich zien als een lichtblauw tapijt vol twinkelende en flitsende diamantjes; duizenden knipoogjes die je vertellen dat het leven goed is, ondanks de aanhoudende onheilstijdingen door *het Journaal.* Aan loef zien we een groot en sierlijk zeiljacht richting de lege horizon gaan. Ze wordt kleiner en kleiner. We zien alleen nog maar het witte door de zon opgelichte grootzeil totdat ook dát verdwijnt in de eindeloze verte.

We zijn weer alleen. We kwamen elkaar tegen, een kwestie van toeval, onze werelden raakten elkaar niet, we hadden geen contact. Zo reizen we, elk in onze eigen capsule, door de onmetelijke blauwe ruimte.

In Kristiiankaupunki worden we als vanzelf naar een van de best bewaarde houten kerken van Finland getrokken – zee, havens, kerken. De Ulrike Eleonora kerk is ruim driehonderd jaar oud. Dat lijkt niks bijzonders als je onze eigen Michaelskerk uit het jaar duizend gewend bent. Maar de bijna alle houten kerken zijn afgebrand, net als de meeste huizen uit die tijd. Kristinestad is een van de weinige steden met een grotendeels authentiek houten centrum. In de kerk heeft elke rij banken zijn eigen heuphoge toegangsdeur. Waarschijnlijk zaten de mannen links, het dichtst bij de vaalgroene preekstoel, en de vrouwen rechts. Voel de uitgesleten zittingen, ontstaan door gelovigen die ongedurig wachtten op het einde van de dienst. Bekijk de vervaagde schilderingen op het balkon, laat je ogen gaan over het orgel en de gekruisigde Jezus en, vooral, ruik het eeuwenoude hout, geteerd, verweerd, gespleten. De tijd is hier voelbaar aanwezig. De kerk wordt nog steeds gebruikt, voor diensten en concerten. Wat een weelde om hier ter kerke te kunnen gaan!

Archipellago sea

Het decor is veranderd. De eerste vijf weken hadden we het koud; de temperatuur kwam niet boven de vijftien graden Celsius. Soms veel wind en regen. Maar sinds een paar dagen waaien er lichte briesjes uit het Noordoosten tot Oosten. Ze brengen warme en vochtige lucht. In de middag groeien de stapelwolken uit tot onweersbuien die wel veel regen brengen maar gelukkig niet al teveel wind. De eilanden voor de kust zijn wazig, de horizon onscherp. Aan-de-wind is het lekker, met wat wind over het dek, maar voor-de-wind is het alsof we in een kookpot worden gaar gestoomd. De verwachtingen voor de komende week spreken van warm tot zeer warm. Hier in de Zuidoosthoek van de Botnische golf, voor Uusikaupunki zijn duidelijk meer mensen dan verder Noordelijk. In het piekkleine haventje van Isokari liggen we vannacht dubbel, voor het eerst dit jaar. Ik moet er aan wennen. Sterker, ik moet mijn weerzin tegen de hitte en andere mensen dichtbij snel overwinnen want de komende weken zullen we dit vaker meemaken. De Ålandregio is hét vaargebied voor Finnen en Zweden. Daarna komt de Höga Kusten, maar dat ligt voor veel mensen al te ver Noordelijk. Nog verder Noord, richting Luleå, Töre en Haparanda gaat vrijwel niemand. Niet interessant, zo luidt het algemene oordeel. Hetzelfde vindt men van de Finse Westkust. Heidi en ik denken er anders over. Het is er niet toeristisch, geen fancy havenplaatsjes, geen vertier, het is er uitgesproken stil, de zee is leeg en het is er koud. Maar dat maakt dit gebied juist zo bijzonder – ongerept. Als je voor anker ligt , dan ben je alleen. Misschien aan de wal een rood of geel geschilderd houten huis, maar áls daar al mensen zijn, dan zijn ze stil en genieten ze net als wij van verre wolkenluchten, eilanden - coulissen, van groen naar steeds grijzer - in de lage zon, stil kabbelend water, jagende visdiefjes en soms, als je geluk hebt, majesteitelijk zwevende visarenden. De dagen zijn eindeloos, met nachten die licht blijven. In de Bottenviken is het zeewater haast zoet; je kunt het drinken zonder eerst te koken, zo schoon. De lucht is fris en kraakhelder.

Is dit de zee van de Onedin line? Iedereen van mijn generatie heeft die serie gezien, vele decennia voordat Netflix ons overspoelde met de éne serie na de andere. Het is het verhaal van captain James Onedin en zijn eerste stuur Baines die met hun Charlotte Rhodes de wereldzeeën bevaren. De *tune* - uit Sparacus van Aram Khachaturian – staat symbool voor de wijde oceaan, groots en meeslepend, vol grote gevaren en heldenmoed - de Charlotte Rhodes als een *grande dame* op weg naar verre kusten. Het is schitterend en heeft zeer bijgedragen aan mijn liefde voor de zee, maar het verbeeldt níet de subarctische binnenzee waar wij nu zijn. Past het lied *Sea Fever* van John Ireland op tekst van John Masefield dan misschien beter?

I must to go down to the seas again,
To the lonely sea and the sky.
And all I ask is a tall ship
And a star to steer her by.

Het verlangen is haast voelbaar, zeker als je ’s winters lange donkere avonden thuis voor de kachel zit, wachtend op een nieuw voorjaar. Of - zoals bij mij het geval was - alles geeft voor een baan maar er toch niet echt gelukkig van wordt. Hoezeer kun je dan verlangen naar de jagende luchten en het grijze water van de Noordzee, het knellende korset uitgetrokken en weggegooid, de weidsheid tegemoet, het hoofd schoongewaaid. Zo schitterend, maar toch ook niet passend bij de Bottenvikken. Nee, voor het verklanken van deze zee is een dwarsfluit nodig. Alleen daarmee zijn de sereniteit en zuiverheid van dit landschap te verbeelden. Luister naar *Toward the sea* van de Japanner Toru Takemitsu en laat je meevoeren in het oneindige blauw en groen van de Finse kusten.

Toch heeft dit alles ook een keerzijde. Want de zee is niet alleen maar mooi; ze is ook onherbergzaam, gevaarlijk en - zeker als je fouten maakt - meedogenloos. Meedogenloos, níet in de betekenis van wreed of hardvochtig, want de zee is geen actor en heeft geen plannen of intenties, is niet goed of slecht. Maar de zee is wel zonder mededogen in de letterlijke betekenis van het woord. De zee die *is* gewoon, zonder plan of doel; dingen gebeuren of ze gebeuren niet. Wat zich voordoet is niet ons gericht en valt ver buiten onze invloedssfeer. We kunnen haar bevaren, als we willen, maar dan zijn we te gast; een gast waarmee geen rekening wordt gehouden en die niets voor haar betekent - grootse onaangedaanheid. Dat is fascinerend maar heeft ook iets beangstigends. We zijn zo kwetsbaar en volledig op onszelf aangewezen, in ons bootje van nog geen tien meter lang en drie meter breed. Trouw ploegt ze van golf naar golf, en je hoopt dat ze het volhoudt, dat ze sterk genoeg is, dat ze er tegen kan als het weer slechter wordt en dat ze ons - uiteindelijk - veilig aan land zal brengen. Maar zeker is dat nooit.

En dan lig ik ineens op een bed op de eerste hulp van het ziekenhuis in Mariehamn. Nu ja, niet helemaal *ineens*; er ging een forse tocht aan vooraf. Ik had al enkele weken last van een hardnekkige infectie aan mijn voet en had daarvoor ook al het ziekenhuis van Vaasa bezocht. De zalf die ik daar kreeg zorgde aanvankelijk voor enige verbetering, maar gisterenmiddag werd de hele voet ineens rood en dik en de infectie bloeide op. Volgends de instructie direct begonnen met de orale antibiotica, maar wel behoorlijk ongerust. ’s Avonds hebben we het anker gelicht en kwamen we net voor middernacht aan in een klein jachthaventje – een soort bewoonde wereld. Na een slechte nacht ’s morgens vroeg op weg naar Mariehamn, een kleine vijftig mijl verder. Het is de enige plek in de wijde omgeving met full scale gezondheidszorg. Zes(!) uur nadat we het ziekenhuis binnenwandelden waren er bloed en geïnfecteerd weefsel afgenomen en allerlei andere checks gedaan (prima bloeddruk – dat is wel eens anders geweest). De dienstdoende arts gaf instructie om de dosis te verdubbelen en meldde dat hij over drie tot vier dagen de resultaten van de kweek zal melden. Eventueel volgt daarna aanpassing van de behandeling. Voorzien van een adres en telefoonnummer voor eventueel noodzakelijke extra hulp verlieten we rond 23.00 uur het ziekenhuis. Niet gerustgesteld maar wel blij dat we weer in de bewoonde wereld zijn.

De Ålandregio is fabelachtig mooi en met goed weer niet moeilijk te bevaren. De ene prachtige baai volgt de andere op, weidse stukken open water, nauwe doorgangen tussen de scheren; het is een paradijs, maar ook *remote*, zoals Heidi dat noemt. Je bent hier in hoge mate op jezelf aangewezen. Nauwelijks bevoorradingsplekken, de haventjes zijn veelal primitief en bieden soms alleen maar naar loef beschutting. De open stukken water zijn diep en bij veel wind zijn de golven hoog en stijl. Er is, anders dan op open zee, weinig ruimte aan lei, dus je móet hoogte kunnen houden. En er is, dus, nauwelijks gezondheidszorg, tenzij zich een acute noodsituatie voordoet. Dan sturen ze een helikopter die je naar mijn ziekenhuis brengt. Men spreekt hier van de Archipellago Sea; dit is geen IJsselmeer maar een zee, een plek zonder mededogen, waar je moet beseffen dat hulp geen vanzelfsprekendheid is. Vanmorgen bij het ontbijt kwam de discussie. Stel dat ik echt zou uitvallen, redt Heidi het dan? En meer in het algemeen: welke risico's zijn we bereid om te nemen? De antwoorden moeten rijpen. Nu eerst zorgen dat ik van die infectie afkom.

Fluconazol

Ze heeft lange zwarte haren op haar armen en zegt “this is not an emergency”. Ik weet het, maar waar moet ik anders heen. Haar ogen kijken mij weg, maar ik denk er niet over om te vertrekken. Het ziekenhuis in Mariehamn zag een lelijke ontsteking, een rode, warme, opgezwollen voet. “This is not an emergency”, stelt ze opnieuw. Het ongeduld straalt van haar af. Nu gaat het stukken beter, dankzij een forse kuur fluconazol. Een tweede arts die ik telefonisch consulteerde over de rode uitslag die ik kreeg, vond dat haar collega wel erg stevig had ingegrepen. Maar zíj had mijn voet niet gezien, en wist ook niet van de razendsnelle ontwikkeling ervan. “Not an emergency now, that’s right, but it *was*.” Chat GPT meldde dat er bij een invasieve candida-infectie twee tot vier weken fluconazol wordt voorgeschreven. Ik heb dertien dagen gehad en wil een week extra voor als de infectie opnieuw zou opbloeien. De Skärgård is groot, Nävekvarn is nog ver en doktoren die mij willen helpen zijn schaars. Op zee ben je op jezelf aangewezen. Ik ga hier niet weg zonder recept. Ze kijkt stuurs en meldt dat het achtentwintighonderd Zweedse kronen kost omdat ik geen Europese verzekeringskaart heb. Eerdere hulpverleners accepteerden altijd mijn pas van Zilveren Kruis. Ze wil niet, dat is duidelijk, maar ik blijf zitten. “No problem”; ik pak mijn credit card. Met zichtbare tegenzin schrijft ze mij in, en een half uur later tref ik een vriendelijke arts die na enige toelichting doet waarvoor ik kwam: een recept uitschrijven. Een jonge vrouw met een veel te grote hoornen bril op haar fijne Aziatische gezicht zegt dat de ziekenhuisapotheek het medicijn helaas niet op voorraad heeft. Voor de dichtstbijzijnde apotheek die het wel heeft zou ik ruim een uur moeten lopen over bedrijventerreinen en langs snelwegen. Ik zie mijzelf sjokken. Ik ga niet uit Stockholm weg voordat ik het heb. Als ik rondbel voor een alternatief, kom ik bij een callcenter terecht en krijg adressen in het Zweeds die ik niet versta en niet kan terugvinden op Google Maps. Mijn toch al zeer matige Engels lijdt onder de frustratie. “Can you spell it please?” Ik ga echt niet weg uit Stockholm zonder fluconazol. Het lijkt wel een hindernisbaan; ik tob al ruim vijf weken met deze ontstoken poot. De metro zoeft mij van het Danderyds sjukhus naar het centrum. Behalve een man van mijn leeftijd zitten alle reizigers op hun telefoon; doelloos scrollen of vinnig typen met twee duimen. Uiteindelijk beland ik bij C.W. Scheele apoteket, vlakbij de pont die ons kan terugbrengen naar Vaxholm, naar onze boot. Een traag ogende vrouw meldt zorgelijk dat ze niet het voorgeschreven merk heeft, wel een ander. “Is the composition the same?” Na haar bevestiging en een hoop administratie loop ik met medicijnen de deur uit. Het voelt als een zwaarbevochten overwinning.

Het is inmiddels historie. We liggen voor anker in een baai bij het eiland Gällnö, een kleine vijftien mijl ten Oosten van Vaxholm. We zoeken zoveel mogelijk zèlf geschikte ankerplekken en vermijden de op de kaart aangegeven plaatsen. Zodoende ontlopen we de drukte van de Stockholm Skärgård in het hoogseizoen. Een Duitse Jeanneau is op hetzelfde idee gekomen en ligt een paar honderd meter verder vriendelijk te zwieren achter haar anker. De hoge begroeiing aan de wal breekt de Zuidwesten wind. Vanuit de kuip kijken we ver weg, in de richting van Sandhamn waarachter de open zee moet zijn. Het enige geluid dat ik hoor is het

suizen van het bloed in mijn oren en gekabbel van water tegen onze houten romp. Zo dadelijk zal ik ons ankerlicht ontsteken en de koele nacht inademen – en dankbaar zijn dat we hier liggen.

De volgende ochtend blazen we onze kajak op en peddelen we om een rotspunt heen naar een kleine steiger. Het pad naar het restaurant glooit en kronkelt door bosjes en langs kleine weiden. Later wordt het bosachtig met torenhoge berken en naaldbomen. Stammen met een diameter van net vijfentwintig centimeter zwiepen soepel mee in de vlagerige wind. Het restaurant serveert een barbecuelunch. Zweden leven op crackers en barbecue. Het terras is goed gevuld. De sfeer is ouderwets, gemoedelijk. De stemmen zijn gedempt, als het vriendelijke gegak van een groep ganzen op het Wad. Een groepje tieners speelt volleybal aan de waterkant. Een Duitse vader verdedigt zich goedmoedig tegen zijn kinderen die hem uitdagen; ze willen dat hij met ze speelt. “Andere Kinder beschäftigen sich selbst”. Een beeldschone queer jongen met een lange paardenstaart en donker opgemaakte ogen bedient de gasten. Er is geen achtergrondmuziek, God lof! Er heerst hier vrede.

Mijn brein doet onverwachte dingen en verschiet van kleur. Als bij het negatief van een oude analoge foto: wat wit is, wordt zwart, licht wordt donker, vrede wordt oorlog. Hier is het paradijselijk; hoe anders is het nu in Gaza! Het uithongeren, vermoorden en deporteren van tweemiljoen autochtone mensen – het is ook hún land – is oudtestamentisch in zijn wreedheid en middeleeuws in zijn barbarij. “De meeste mensen deugen.” Ik wil het graag geloven, maar een relevant deel van de wereldleiders deugt zeker niet. Ik word er onpasselijk van – het uitverkoren volk, nota bene. Weer terug op de boot, zet ik een cantate van Bach op (BWV 4), geschreven voor Pasen.

Christ lag in Todes Banden
Für unsere Sünd gegeben
Er ist wieder erstanden

Und had uns bracht das Leben
Des wir sollen frölich sein
Gott loben und ihm dankbar sein
Und singen halleluja!

Had het maar geholpen, Jesus' dood. Was de zondeval maar ongedaan gemaakt, was het eten van de appel maar vergeven. We zouden leven in de hof van Eden. Bach en Elliot Gardiner - zelf gecancelled vanwege grensoverschrijdend gedrag - sublimeren het leed van de wereld en brengen troost en berusting. Voor nu is dat goed, maar voldoende is het zeker niet. Gelukkig spreekt mijn D66 zich helder en onomwonden uit, en dat heeft niets met antisemitisme te maken.

We kruisen op tegen een flinke Zuidwester richting het eiland Ornö. De hoge eilanden zorgen voor veel turbulentie en windschiftingen. Soms is de wind vrijwel verdwenen. Het volgende moment zie je het water fel-zwart rimpelen en valt er een dikke zes Beaufort in de zeilen. De boot helt en accelereert voelbaar. In de vlagen zijn we overtuigd en de schoot moet op de hand om het gangboord boven water te houden; heerlijk, attent zeilen! Zo met veel zon en wolken lijkt de Skärgård op een enorm uitgestrekt waterpark. Op de scheren staan prachtige huizen, allemaal met eigen steigers aan het water. Lange slanke scherenkruisers, moderne jachten met laminaatzeilen, fancy motorboten met mondaine mensen erop. *Gracious living* is het hier.

Maar niet zonder gevaar. Op een kruisende koers komt een enorm motorjacht op hoge snelheid op ons af met, naar later blijkt, enkele jongelingen op de flying bridge. We liggen overduidelijk op aanvaringskoers en ik reken erop dat er gebeurt wat er altijd gebeurt: het motorjacht wijkt uit. Als het tot mij doordringt dat we over het hoofd worden gezien en dat er niet wordt uitgeweken, gooi ik de boot met een ruk aan het roer overstag. Het motorjacht raast op volle snelheid net voor ons langs. Onze *Juni* steigert op de steile hekgolf. De jongelingen kijken vanaf grote hoogte schaapachtig op ons hulkje neer en razen verder richting de horizon. We kijken elkaar aan: dat hield niet over!

Op weg naar Nynäshamn hebben we twaalf knopen wind op kop. We kijken richting open zee, de horizon is leeg. Het water fonkelt in de uitbundige zon. Hier en daar een doorzichtig-witte schuimkop. De Windpilot stuur de boot hoog aan-de-wind met een stabiele vijfenhalve knoop over het water, beter dan je zelf zou kunnen. Een wat oudere Linjett 32 kruist met ons op, maar heeft geen kans. We varen hoger en sneller. Ik kijk achterom en zie de hoge rotsachtige eilanden langzaam verdwijnen in de verte, tot zelfs het laatste dunne streepje achter de horizon zakt. Het voelt als een afscheid. Ik voel mij gelukkig en weemoedig tegelijk - de Baltic en Perämeri zijn onbeschrijfelijk mooi en grotendeels ongerept. Ik ben Heidi dankbaar dat ze destijds koos voor dit gebied en mij afhield van Frankrijk en Spanje. Ik had het voor geen goud willen missen. Volgend jaar hopelijk via de Limfjord naar huis, waarna er vast weer andere kusten op de radar komen.